

2023ko albisteen kronika

Euskaltzaindiak sortu dituen edo Erakundea ardatz izan duten berri garrantzitsuenak bildu ditugu atal honetan. Ugari eta askotarikoak dira Akademiak antolatzen dituen ekitaldiak; hargatik, hautaketa bat egin behar izan dugu. Hautatzea ez da erraza izaten, eta beti dakar zerbait albo batera uztea. Beraz, orri hauetara interesgarrienak iruditu zaizkigunak ekarri ditugu, eta jakina, agerkariaren zenbaki honetako beste atalen batean jada argitaratu izan ez direnak —sarrera-hitzaldiak, jardunaldiak, arauak, hilberri-txostenak eta abar— edo argitalpenen batean jaso ez direnak.

URTARRILA

Hitzak Lege erakusketa ibiltaria Bizkaiko Batzar Nagusietan

Erakusketa urtarrilaren 20tik martxoaren 4a arte izango da Bizkaiko Batzar Nagusietako Bilboko egoitzan, bertan, **irudi eta grafikoak baliatuz, euskal historian garrantzia izan duten euskarazko testu juridikoak erakutsi dira**. Erakusketa ibiltaria Euskaltzaindiak antolatu du, Eusko Legebiltzarrarekin, Nafarroako Parlamentuarekin, eta Bizkaiko, Arabako eta Gipuzkoako Batzar Nagusiekin elkarlanean.

Aurkezpen-ekitaldian, Ana Otadui Biteri Bizkaiko Batzar Nagusietako burua, Andres Urrutia euskaltzainburua eta erakusketaren komisarioa, eta Gotzon Lobera legelaria eta erakusketaren koordinatzailea egon dira. Erakusketaren helburu nagusia da, Euskadiko eta Nafarroako bost Ganbera Legegileek eta Baionako Udalak gordeta dituzten euskarazko testu juridiko esanguratsuak modu

erakargarrian, ulergarrian eta interaktiboan erakustea.

Bizkaiko Ganbera Legegileak lagatako idazkien artean, Bizkaiko Foru Zaharra dago, 1452tik aurrera «lege konstituzionala eta kode zibil, penal eta prozesala» izatera iritsi zena, Otaduik gogorarazi duenez. Bizkaiko Batzar Nagusietatik irten den beste altxorretako bat, Bizenta Antonia Mogelen idazki bat da. Luis Borboikoa Toledoko kardinal eta artzapezpikuaren gutun pastorala —Fernando VII.ari jendaurrean babesa emateko idatzitakoa— 1820an euskaratu zuen lehenengo euskal emakume itzultzailea izan zen. Bakarrik Bilbon entzun ahal izango diren berrikuntzen artean, 1983ko maiatzaren 24an, Anton Aurre lehendakaria protagonista izan zuen Bizkaiko Batzar Nagusien aro demokratikoko euskarazko lehenengo berbaldiaren soinua da.

Erakusketak dokumentuen informazioa duten 14 panel fisiko ditu, hiru ataletan banatuta: aldean arteko harreman juridikoak, eragin kolektiboko testu juridikoak eta testu parajuridikokoak. Gainera, jatorrizko dokumentuak erakusteko, 2 panel elkarreragile, 3 panel argiztatu eta 2 bitrina egongo dira.

Hitzak Lege daborduko izan da Gasteizen eta Iruñean, Eusko Legebiltzarrean eta Nafarroako Parlamentuan, hain zuzen ere.

Beñat Garaio, Eneko Iradier, Iñigo Arrazola, Maitane Basasoro eta Manu Araolaza nabarmendu dira Euskarazko Tesien VIII. Koldo Mitxelena sarietan

Azken bi urteotan (2020-2022), 86 tesi egin izan dira euskaraz Euskal Herriko Unibertsitatean, eta horietatik 44 VIII. Koldo Mitxelena sarietara aurkeztu dira.

Hona saridunak, jakintza-arloka: Artea eta Giza Zientzien arloan, Beñat Garaio Mendizabal; Ingeniaritza eta Arkitekturaren arloan, Eneko Iradier Gil; Zientzien arloan, Iñigo Arrazola Maiztegi; Osasun Zientzien arloan, Manu Araolaza Lasa; Gizarte eta Lege Zientzien arloan, Maitane Basasoro Ziganda.

Euskarazko ikerketa bultzatzeko eta sustatzeko asmoz, Euskarazko Tesien Koldo Mitxelena sariak antolatzen dituzte Euskal Herriko Unibertsitateak eta Euskaltzaindiak elkarlanean. Aurtengo edizioa zortzigarrena da.

Sari-emate ekitaldia Euskaltzaindiaren egoitzan egin da, eta bertan izan dira Eva

Ferreira Euskal Herriko Unibertsitateko errektorea, Jesusmari Makazaga Euskal Herriko Unibertsitateko Euskarazko Aholkularitza eta Testugintzaren arloko zuzendaria, Andres Urrutia euskaltzainburua eta Adolfo Arejita Euskaltzaindiaren idazkaria.

Gaur egun, esanguratsua da Euskal Herriko Unibertsitatean euskaraz eginiko doktorego-tesien kopurua. Esaterako, 2020-21 ikasturtean, 25 izan ziren euskaraz eginiko doktorego-tesiak, eta 2021-22 ikasturtean, 61. Guztira 86, eta horietatik 38 nazioartekoak izan dira.

Koldo Mitxelena euskaltzain eta EHU/UPVko irakasleak garrantzi eta esku-hartze handia izan zuen ibilbide horretan, eta haren izena eta izana gogoratzen dute sariok. Ezin ahaztu Mitxelenak batasunaren bidean eginiko ekarpena (bestek beste, Akademiak 1968ko Arantzazuko Txostena prestatzeko eskatu zion), haren asmo nagusia euskara noranahiko bihurtzea baitzen, goi-mailako ikerkuntzari dagokionez ere bai.

OTSAILA

Euskaltzaindiak webgunea osatu du, erabiltzaileen mesedetan

Webgunean honako argitalpen hauek gehitu dira: *Euskararen gramatika*, hildako euskaltzain guztien biografiak, *Adorez Hiztegia* eta *Azkueren Hiztegia* (*Euskaltzaindiaren Hiztegiaren barruan* biak), eta *Towards a Methodological Model for a Social History of Languages*.

Eta ondoko atal hauek ere eguneratu edo osatu dira: *Euskaltzaindiaren Hiztegia* atala, *Orotariko Euskal Hiztegia* (OEH) atala, *Euskal Onomastikaren Datutegia* (EODA) atala, eta webgunearen gaztelaniazko atala.

Euskaltzaindiak 2018an aurkeztu zuen jendaurrean webgune berritua. Orduetik, urtero egin izan dira aldaketa txikiak, baina oraingo honetan harago joan da euskararen Akademia, eginiko aldaketak esanguratsuak eta mamitsuak baitira. Hala, Akademiak webgunea osatu duela esan daiteke, betiere erabiltzaileen mesedetan.

Ane Iriondok eta Odei Guiradok eskuratu dituzte 2023ko Mintzola ikerketasariak

Mintzola egitasmoaren bidez, Gipuzkoako Aldundiaren eta Kutxa Fundazioaren babesarekin, ikerketa sustatzeko bi deialdi egin zituen Euskaltzaindiak 2022ko urrian: bata, euskaraz egiten den ahozko jardunari buruzko gradu-amaierako bost lan saritzeko; eta bestea, euskaraz egiten den ahozko jardunari buruzko bost ikerketa-lan edota master-amaierako lan saritzeko.

Deialdi batera zein bestera aurkeztutako lanak aztertu ondoren, gradu-amaierako bi lan saritzeko erabakia hartu du epaimahaiak:

- Ane Iriondo Arizmendiren *Elgoibarko 16-30 urte bitarteko gazteen hizkuntza-mudantzak*.
- Odei Guirado Irasuegiren *'Pulunpa (e)ta Xin!'*, *erdal jatorria duten ikasleentzako harrera- eta murgiltze-plana*.

Odei Guiradok *Pulunpa (e)ta Xin! murgiltze-plana* jorratuko du bere gradu-amaierako lanean. Baina, zer da *Pulunpa (e)ta Xin! plana*? «Euskal Herrira iritsi berria den erdal jatorriko ikasleentzat garatutako harrera- eta murgiltze-plan integrala da», azaldu du Guiradok. Egitasmoa Ikastolen Hizkuntza Proiektuan kokatzen da eta Zirimola Ikastolen Aisialdi Proiektua du oinarri.

Lehen aldiz, iritsi berriak diren bi haurrei harrera egiteko, Orereta Ikastolan aplikatu da harrera-plana; zehazki LH4 mailan. Ikertzailearen ustez, «esku-hartzearen ostean, emaitzek erakutsi dute egoki eragin daitekeela erdal jatorriko haurren euskalduntzean, euskararekiko, euskal kulturarekiko, eta komunitatearekiko atxikimendua sustatuz. Hain zuzen, euskaratik eta euskaraz ikastolako eremu informalak baliatuz, jolastuz, gozatuz, partekatuz, eta adimen emozionala landuz».

Elgoibarko 16-30 urte bitarteko gazteek dituzten hizkuntza mudantzak aztertu ditu Ane Iriondok. «Gazteok egoera ezberdinetan hizkuntza batetik bestera aldatzeko joera izaten dugu. Hizkuntza-aldaketa edota hizkuntza-mudantza horiek, bizitzako bost egoeratan edota taldetan sailkatzen dira: eskola, institutua, unibertsitatea, lan mundua eta maila pribatua. Ikerketa honetan 2., 3., eta 4. egoeretan jarriko dugu fokua, eta gazteen arteko hizkuntza aldaketa horietan, generoak, hezkuntzak eta inguruko pertsonak izango dira ardatz. Izan ere, gaur egun Elgoibarren,

emakumezkoen artean, euskaraz hitz egiteko eta momentu oro hizkuntza horretan aritzeko joera dago. Gizonezkoetan, ordea, kontrakoa gertatzen da: egoera ezberdinetan hizkuntza bat edo beste erabiltzen dute. Baina, joera horren ardatza hezkuntzan dagoela esan dezakegu, izan ere, umetan ikasitako eskolak asko baldintzatzen du». «Ikastolara euskaldun familiak joaten dira eta herri-eskolan, aldiz, etorkinen seme-alabak dira nagusi», azaldu du ikertzaile gipuzkoarrak.

Joan Arin Dorronsororen *Material toponímico* bilduma-lana digitalizatu du Euskaltzaindiak

Udalak eta euskararen Akademiak 2020an izenpetutako hitzarmenari esker onomastika-ikerlari ataundarrak egin zuen toponimia bilketa-lana aztertu eta atontzeko aukera izan da azken urteotan.

Joxemartin Apalategi Begiristain ikerketa-bekaren eskutik, Arinek bildutako toponimia digitalizatu da, baita ortografia aldetik egokitu ere.

Joan Arin Dorronsoro aitzindaria izan zen euskal toponimiaren ikerketan, leku-izenen ahozko nahiz idatzizko aipamenak, informazio geografikoa (krokisak) eta etimologia arloko azalpenak bateratu baitzituen.

Azken bi urteotan, Ataungo Udalak bidelagun izan du Euskaltzaindia euskara sustatzeko zereginetan. Elkarlan hori 2021eko Joxemartin Apalategi Begiristain ikerketa-beka deritzon horretan gauzatu da. Ikerketa-bekaren babesean, Joan Arin Dorronsoro ataundarrak herrian egindako toponimia-bilketa aztertu eta digitalizatu da, baita ortografia egokitu ere, izenak erabilgarriak izan daitezen.

2020ko urrian, Ataungo Udalak eta Euskaltzaindiak lankidetzahitzarmena sinatu zuten. Ondoren, euskararen Akademiak bere gain hartu zuen bekaren zuzendaritza akademikoa, hain zuzen, Luismari Zaldua Etxabe euskaltzain urgazlearen eskutik. Era berean, Euskaltzaindiak Paskual Rekalde Irigoien euskaltzain osoa beka esleitzeko epaimahaiko eta lantaldeko kide izendatu zuen, eta Mikel Gorrotxategi Nietok, Onomastika zerbitzuaren arduradunak, egitasmoan behar zen aldiro parte hartzea onetsi. Bekadun Txema Zubizarreta Aranbarri hautatu zen, eta lanari 2021eko uztailaren 19an eman zitzaion hasiera.

Aurrera jarraitzeko nahia ere azaldu du Ataungo Udalak, Arinek bildutako hizkuntza-ondarea egungo mapetara ekarri nahi baitu; aurreko lanetan bezala, eginkizun honetan ere Euskaltzaindia izango du bidelagun.

Joan Arin Dorronsoro, herrikoentzat *Don Juan Txiki*, San Gregorio auzoko Telleriazpi baserrian jaio zen 1892an. Apaiz-ikasketak Gasteizen egin zituen eta, Araban —Artubiaga eta Garaio— bi urtez aritu ondoren, sorterrira itzuli zen. Bertan eman zuen bizitza osoa. Jose Migel Barandiaranen auzokidea ez ezik, haren lagun eta jarraitzailea ere izan zen. Horren lekuko dugu, Arin hiltzera zihoala, haren esku utzi zituen bere lan argitaragabe batzuk, lagunak noizbait plazara zitzan.

V. Lautan3 Antzerki Jaialdia

400 lagunetik gora bildu ditu Lautan3 Antzerki Jaialdiaren bosgarren aldiak. Lau ostegunetan egin da (otsailaren 2an, 9an, 16an eta 23an), eta guztira 9 ekitaldi eskaini dira: sei antzezpen, solasaldi taularatu bat, irakurraldi dramatizatu bat eta Ganbila bildumaren aurkezpena.

Bilboko Udalak babesten du jaialdia, eta, urtero lez, Euskaltzaindiak elkarlanean antolatu du egitaraua, hain zuzen, Café Bar Bilbao eta Bira Kulturgunearekin batera.

MARTXOA

Georges Lacombe funtsa eskuragarri Euskaltzaindiaren webgunean

Lacomberen artxiboan, guztira 18 azpifunts daude eskuragarri eta 2.000 dokumentu inguru digitalizatu dira. Hau guztia modu praktiko eta atseginean kontsulta daiteke.

Euskararen historia eta Euskal Herriaren historia ezagutzeko dokumentu ezinbestekoak gorde ditu artxiboak. Besteak beste, Xahoren *Kantutegia* eta Louis Lucien Bonaparteren gutunak. Georges Lacomberen ondarearen jabea Olosa

Dorrea da, eta bitan banatu ohi da: biblioteka eta artxiboa. Biak digitalizatuta daude eta Euskaltzaindiak zaintzen ditu kopia digitalak. Orain, webgunean jarri ditu material osoa euskararen Akademiak.

Georges Lacombe euskararekin zerikusirik zeukan dokumentu oro biltzen saiatu zen bizitza osoan; horretarako, bere ondasunak erabili zituen oparo. Berezik, hainbat funts artxibistiko erosi zituen, egileak hil ostean. Ondorioz, esan daiteke XIX. mendeko euskalaritzari buruzko funts nagusietakoa bildu zuela, agian nagusia, guztiz ezinbestekoa euskal kulturaren historia ezagutzeko.

Artxiboan euskalari nabarmen batzuen dokumentazioa jaso zuen, ondoko azpifuntsetan banatua:

- Joanes Artxu (1811-1881) eta Thomas Doucarrou.
- Louis Lucien Bonaparte printzea (1813-1891).
- Pierre Broussain (1859-1920).
- Jean-Baptiste Darricarrere (1844-1928).
- Edward Spencer Dodgson (1857-1922).
- Wilhem Jan van Eys (1825-1914).
- Hugo Schuchardt (1842-1927).
- Georges Lacomberen lanak (1879-1947).
- Jean-Dominique-Jules Salaberri (Ibarlakoa) (1839-1903).
- Joseph-Augustin Xaho (1811-1858).
- Urtubia etxeko artxiboa (1474-1829).
- Julien Vinson (1843-1926).
- Silvain Pouvrearen lanen kopiak (c. 1614-c. 1670).
- Bertsoak, kanta, askotariko paperak.

Jean Elizalde *Zerbitzari* omendu dute Azkainen

Euskaltzaindiak eta Azkaineko Herriko Etxeak Jean Elizalde *Zerbitzari* omendu dute jaioterrian. Idazle, apez eta euskaltzain izanaren lanaz, bizitzaz eta euskal literaturgintzan utzi duen arrastoaz luze-zabal aritu dira Jabier Kaltzakorta euskaltzain osoa, Pantxoa Etxegoin eta Jon Casenave euskaltzain urgazleak.

Iaz, *Zerbitzariren* lanik aipagarrienak liburu batean bildu zituen Jabier Kaltzakortak: *Zerbitzariren idazlan hautatuak*.

Bestalde, Jean Elizalde Zerbitzariren biografia Euskaltzaindiaren webgunean kontsulta daiteke.

Arikala, ikasleen artean lagunarteko euskara sustatzeko ikerketa-ekintza berritzailea

Egitasmo berritzaile honen bidez, ikasleei hizkera informalak euskaraz garatzeko tresnak eta estrategiak emango zaizkie. Ondoren, esku-hartze horiek duten eragina neurtuko da.

Ikastolen Elkartek, Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultateak (HUHEZI) eta Euskaltzaindiak elkarlanean landuko dute ikerketa-ekintza berri hau.

Euskaltzaindiaren Luis Villasante Euskararen Ikergunean izan da agerpena, eta bertan izan dira Jose Luis Sukia Ikastolen Elkarteko zuzendari orokorra, Nagore Ipiña Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultateko dekanoa (HUHEZI) eta Miriam Urkia Euskaltzaindiaren Iker sailburua eta Gipuzkoako ordezkaria. Arikala gauzatuko duen hitzarmena ere sinatu dute guztiek.

2022-23 ikasturtean hasi eta hiru ikasturtean zehar garatuko da Arikala Euskal Herri osoko 10 ikastolatan. 2022-23 ikasturtean LH 4. mailan, 2023-24 ikasturtean, LH 5. Mailan, eta 2024-25 ikasturtean, LH 6. mailan. Parte hartuko duten ikastolak hauexek izanen dira: Gipuzkoan, Haurtzaro eta Irura; Bizkaian, Abusu eta San Nicolas; Nafarroan, Jaso eta Lizarra; Araban, Assa eta Audio; eta Ipar Euskal Herrian, Kimua eta Garaziko Ikastola.

Gazteen ahozko komunikazioaren % 80 inguru betetzen badu ere, orain arte gutxi ikertu izan den arloa dugu hizkera informalarena. Arikala egitasmoaren bidez, ikastetxeetako eremu formalean zein aisialdian esku-hartze sistematizatu eta iraunkorrak gauzatzeko material didaktikoa diseinatuko da. Ondoren, material hori inplementatu eta inplementazioak ikasleen arteko hizkuntza-ohituretan izan duen eragina aztertuko da. Hartara, ikerketa honetatik ateratzen diren emaitzetatik abiatuta, etorkizunean materialak testuinguru berrietara eraman eta esku-hartzeen eragin-esparruak handitzeko aukera izanen da.

Euskaltzaindiak, 2022ko urtarrilean Mintzola egitasmoaren ardura hartu zuenetik, euskarazko ahozko jardunaren ikerketan, dibulgazioan eta sustapenean dihardu. «Eguneroko hizkera» deritzogun elkarrikketa-multzo eta jardunak —eremu ez-formalekoak gehienak— gure ahozko jardunaren zatirik handiena hartzen du. Mintzola egitasmoaren helburu nagusia hizkera hori aztertzea da, bai eta adierazkortasuna lantzeko tresnak garatzea ere.

Hitzak Lege erakusketa ibiltaria Gipuzkoako Batzar Nagusietan izango da martxoaren 14tik maiatzaren 12ra arte

Gipuzkoako Batzar Nagusiek eta Euskaltzaindiak Hitzak Lege erakusketa ibiltaria aurkeztu dute Batzar Nagusien egoitzan. Euskaltzaindiak, Eusko Legebiltzarrarekin, Nafarroako Parlamentuarekin, eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako Batzar Nagusiekin elkarlanean antolatutako proiektua da.

Aurkezpen ekitaldian, Xabier Ezeizabarrena Gipuzkoako Batzar Nagusietako lehendakaria, Miriam Urkia Euskaltzaindiaren Gipuzkoako ordezkaria eta Iker sailburua, eta Gotzon Lobera legelaria eta erakusketaren koordinatzailea egon dira. Erakusketaren helburu nagusia da, Euskadiko eta Nafarroako bost Ganbera Legegileek eta Baionako Udalak gordeta dituzten euskarazko testu juridiko esanguratsuak modu erakargarrian, ulergarrian eta interaktiboan erakustea.

Erakusketak dokumentuen informazioa duten 14 panel fisiko ditu, hiru ataletan banatuta: aldean arteko harreman juridikoak, eragin kolektiboko testu juridikoak eta testu parajuridikoak. Gainera, jatorrizko dokumentuak erakusteko, 2 panel elkarreragile, 3 panel argiztatu eta 2 bitrina egongo dira.

Gipuzkoari lotutako dokumentu esanguratsuen artean, honako hauek aurki ditzakegu: «Hiletaren ondorengo elizkizunak» (Bergarako Udalbatzaren 1783ko akta baten itzulpena); *Españiaco uritar constitucionalen cartilla civila* (1820); Bergarako ituna (1839); Usurbilgo ordenanatzak (1888); edo Gipuzkoako Batzar Nagusietako dokumentuak (1979-2022).

Hitzak Lege jada izan da Gasteizen (Eusko Legebiltzarra), Iruñean (Nafarroako Parlamentua) eta Bilbon (Bizkaiko Batzar Nagusiak).

Ikastolek eta Euskaltzaindiak Batasunaren Bidean giza katea antolatu dute euskara batuari gorazarre egiteko

Ikastolek eta Euskaltzaindiak Batasunaren Bidean giza katea antolatu dute euskara batuari gorazarre egiteko. Ekitaldia Orereta Ikastolak sustatu du, eta ikastolen jai guztiek osatzen duten Ikastolak Herriari egitasmoak eta Euskaltzaindiak elkarlanean antolatu dute.

Martxoaren 24an, Erreterria eta Donostia lotu dituzte 8.000 lagunek osatutako giza kate erraldoi batean, euskara batuak gure herriaren garapenean izan duen balioa azpimarratzeko eta euskara batuaren sorreran bultzatzaile izan zirenak oroitzeko. Milaka gazte, nerabe eta herritarrek osatu duen giza katea Erreterriako Gamon zumardian dagoen Koldo Mitxelenaren oroimenezko eskulturaren paretik abiatu da eta Donostiako udaletxe zaharraren eraikinaren parean amaitu.

Bidean, 8.226 metro eta Erreterria, Pasaia eta Donostiako hainbat kale eta plaza zeharkatu ditu giza kateak. Euskal Herri osoko ikastola ugaritako gazte eta nerabek osatu dute, parte hartu nahi izan duten herritar guztiekin batera.

Goizeko 11:00etan eman zaio hasiera giza kateari eta 11:30ak arte iraun du. Ibilbidean, bost gune egokitu izan dituzte antolatzaileek, eta horietako bakoitzean euskara batuari gorazarre egiteko ekitaldi bana egin da. Halaber, euskara batuaren sorreran eta gorpuztean nabarmendutako 15 pertsona zehatz oroitu ditu ekimenak, baina, sustatzaileek azpimarratu duten moduan: «Euskara batua gaur errealitate bada, askoz ere pertsona gehiagori esker izan da, eta horietako asko anonimoak dira. Beraz, esan dezakegu euskara batua herriak nahi izan duela, herriak sortu duela, eta herriak egin duela bere, erabileraren bidez». Gainera, ez dago euskara

batuaren sorrera adierazten duen historiako une bakarra. Aitzitik, une asko izan dira, zein baino zein beharrezkoagoa, eta horiek guztiek osatzen duten kontinuuma da giza kateak irudikatu nahi duena.

Aldi berean, euskara batuak herriari eman dion guzti horrek duen garrantzia azpimarratu nahi du ekitaldiak. «Euskarazko hezkuntza, komunikazioa, gizarte kohesioa edo euskal erakundeak, esaterako, ez lirateke gaur direnak izango, euskara baturik ez bagenu. Euskara batuari esker gara, eta garelako dugu euskara batua», gaineratu dute egitasmoaren sustatzaileek.

Zentzu horretan, ikastolek euskara batuari zor diotena eta euskara batuak ikastolei zor diena izan dira *Batasunaren Bidean* giza katearen oinarrietako bat. Transmisioaren garrantzia irudikatzeko, ekitaldiak ikasleak izan ditu protagonista. Horregatik, izaera koloretsu eta baikorra izan du ekimenak. Egun ikasten ari diren gazte eta gaztetxoei euskara batuak duen balioa helarazi, eta bera sortzeko testuinguru historikoa eta beraren bilakaera adierazi nahi izan zaie.

Gainera, Euskaltzaindiak herritar guztientzako prestatu duen dokumentua, «*Euskararen Batasuna. Euskarazko hixtun elkarte trinkotzeko, bizirauteko eta garatzeko giltzarria*» izenekoa, zabaldu da. Bertan, euskara batuaren sorreraren ibilbide historikoa ezaugarritzen duten gako nagusiak azaldu ditu Euskaltzaindiak.

***Armanak Uskara edo Ziberouko Egunaria* aldizkariaren bilduma osoa digitalizatu du Euskaltzaindiak**

Sü Azia elkartearekin partaidetzan eta Euskararen Erakunde Publikoaren laguntzarekin, Zuberoan, 1887. urtetik 1914. urtera argitaratu zen *Armanak Uskara edo Ziberouko Egunaria* aldizkariaren ale guztiak eskaneatu ditu euskararen Akademiak.

28 alez osatutako bildumak informazio osoki interesgarria eskaintzen du garaiko euskaldunen bizimoduez, gertakariez eta hitz egiteko moduez. Ale guztiak kalitate altuan numerizatu dira. Almanaka bakoitzak bere fitxa du eta artikulua guztiak katalogatu egin dira; ondorioz gaika ere kontsultak egin daitezke, gai-aurkibidearen bidez.

Lehen aldia da *Ziberouko Egunariaren* ale guztiak leku berdinean plazaratu direla. Guztira, 28 urtez argitaratu zen egunaria, zenbaki bat urteko. Dokumentu balios horiek euskarri digitalean kontsultatzeko aukerak euskara ikertzen edo gure hizkuntzarekin interesa duten euskaltzale zein ikerlarietresna oparoa ematen die. Izan ere, berrogei bat orrialdeko urtekari horretan, garai hartaz, garaiko euskaldunen bizimoduez, gertakariez edo hitz egiteko moduez informazio ugari eskaintzen ditu; horrelako aipagaiak zituzten artikuluen idazle ziren katoliko horiek: lehenik, erran zahar zenbait; ondotik, urte berriko egutegia, eta jarraian hainbat artikulua, erlisioneaz, politikaz (*xurien* eta *gorrien* arteko guduen aipamenak), laborantzaz, euskaraz beraz eta abar. Zuberera aberatsa erabiltzen zuten eta oraingoa baino gutiago latinizatua. Urtekariaren zuzendari nagusia Jean-Félix Larrieu (1863-1941) mauletar euskaltzale suharra izan zen, Paris ondoko herri batean mediku, hautetsi eta auzapez izan zena. Euskaltzain urgazle izendatu zuen Akademiak 1919an.

APIRILA

Euskaltzaindia Sarako Idazleen Biltzarraren berrogeigarren edizioan izanen da

Apirilaren 10ean eta 11n izan da Sarako Idazleen Biltzarra. 40 urte bete ditu egitasmoak, eta Euskaltzaindiak hastapenetatik parte hartu izan du azokan. Beti bezala, erakusmahaia jarri du Akademiak Sarako polikiroldegian, eta, horrez gain, aurkezpen-saioetan ere parte hartu du. Honela, apirilaren 10ean, 12:00etan, *Allande Socarros (1957-2021)*. *Euskal idazlan eta lekukotasun* liburua aurkeztu du. Halaber, *Armanak Uskara edo Ziberouko Egunariaren* aldizkariaren bilduma osoaren digitalizazio-lanaren berri eman da. Bi proiektuak Sü Azia elkartearekin batera eta Euskararen Erakunde Publikoaren babesaz ondu ditu Euskaltzaindiak.

Allande Socarros euskaltzale eta euskaltzain urgazlearen ekarpenak laburbilduta daude liburuan, baina haren ikusmoldeak eta egintzak ez ahanzteko, Allanderi egin zizkieten elkarrizketa batzuk berrargitaratu dira. Gainera, ezagutu zuten lankide eta adiskide zenbaiten lekukotasunak bildu dira argitalpen bitxi honetara. Liburua eskuragarri dago Euskaltzaindiaren webgunean, *Argitalpenak* atalean.

Sü Azia elkartearekin lankidetzan eta Euskararen Erakunde Publikoaren laguntzaz, Zuberoan, 1887. urtetik 1914. urtera argitaratu zen *Armanak Uskara edo Ziberouko Egunaria* aldizkariaren ale guztiak eskaneatu ditu euskararen Akademiak, eta bere webgunean eskegi, esku-eskura jarritz. 28 alez osatutako bildumak informazio osoki interesgarria eskaintzen du garaiko euskaldunen bizimoduez, gertakariez eta hitz egiteko moduez.

Literatura solasaldia Baionako Euskal Museoan

Ostegunean, apirilak 27 dituela, *Territoires, langues, littératures et cultures: Confrontations, lectures, translations* (euskaraz, *Lurraldeak, hizkuntzak, literaturak eta kulturak: Konfrontazioak, irakurketak, translazioak*) liburuaren aurkezpena izan da Baionako Euskal Museoan. Parte hartu dute Aurelia Arkotxa euskaltzain oso eta liburuaren koordinatzaileak, Hervé Le Bihan Rennes-2 Unibertsitateko irakasle eta argitalpenaren beste koordinatzaileak, Miren Ibarluzea UPV/EHUko irakasleak, Itxaro Borda idazle eta euskaltzain osoak eta François Pic Wien Unibertsitateko irakasleak.

Liburua, aurretik ere aurkeztua izan da, Britainiako Carhaix herriko liburu-azokan, 2022ko urrian.

Pello Apezetxea Zubiri ikerketa-bekaren lehen edizioa abian

Bortzirietako Euskara Mankomunitateak, Euskaltzaindiarekin elkarlanean, Pello Apezetxea Zubiri euskaltzalea omentzeko bekaren lehen edizioa antolatu du.

Deialdi honek bi helburu ditu: batetik, ikertzailea omentzea; bestetik, soziolinguistika, dialektologia edota onomastika arloetako ikerketa-lan bat egiteko beka ematea.

Pello Apezetxea arlo aunitzetako ikertzailea, ekintzailea eta sustatzailea izan zen. Baina bereziki nabarmentzekoa da euskara babesteko, ikertzeko eta sustatzeko egin zuen lana. 2004. urtean ohorezko euskaltzain izendatua izan zen.

Beka eman orduan, epaimahaiak inguruko errealitatearekiko hurbiltasuna eta

aukeratutako eremuan nahiz Bortzirietan aplikatzeko bideragarritasuna izanen du kontuan, besteak beste. Interesatuak banaka nahiz taldeka aurkeztu ahal izanen dira beka honen deialdira. Beka esleitu ondotik, bekadunek zortzi hilabeteko epea izanen dute ikerketa garatzeko. Bekadunak 7.000,00 euroko saria jasoko du egindako ikerketa lanarengatik.

MAIATZA

Lan «helduak» eta kontakizun «bizi-biziak» 2022ko R.M. Azkue Literatura Sarietan

Guztira 463 lan aurkeztu dira aldi honetan, eta epaimahaikideek idatzien heldutasuna eta kontakizunen bizitasuna nabarmendu dute.

A mailan (10 eta 13 urte bitarteko gazteen saila) Noa Martínez —narrazioan— eta Leire García de Bikuña —poesian— gailendu dira; B mailan (14 eta 17 urte bitartekoak) Nahia Iturbe izan da irabazlea narrazioan eta Iraide Mitxelena, poesian.

Aurten ere, Oiartzungo Haurtzaro Ikastola izan da lanik gehien aurkeztu duen ikastetxea, eta sari berezia jaso du horregatik.

Sariak emateko ekitaldian, besteak beste, Andres Urrutia euskaltzainburuak eta Koldo Bilbao BBKren Kultura Arloko arduradunak parte hartu dute.

Akademiak eta BBKk 1991tik antolatzen dituzten sari hauek idazle gazteak literatura mundura erakartzea dute helburu nagusi. Bi genero saritzen dira Azkue sarietan: narrazioa eta poesia. Genero bakoitzak bi maila ditu: A maila (10 eta 13 urte bitarteko gazteentzat); eta B maila (14 eta 17 urte bitartekoentzat).

Urtero bezala, aurten ere literatura eremuko pertsona adituak osatu dituzte epaimahaiak, Euskaltzaindiak izendatutakoak. Hauexek izan dira aurtengo epaimahaikideak: Miren Billelabeitia, Igone Etxebarria, Manu López Gaseni, Yolanda Arrieta, Amaia Jauregizar eta Patxi Zubizarreta.

Euskarazko ahozko jarduna ikertzeko zortzi egitasmo saritu ditu Euskaltzaindiak

Euskaltzaindiak, Mintzola proiektuaren bidez, euskaraz egiten den ahozko jardunari buruzko bi deialdi argitaratu zituen martxoan. Bat, gradu- eta master-amaierako zazpi lan saritzeko, eta bestea, hiru ikerketa-lan monografiko diruz laguntzeko. Denera, hamabi eskaera aurkeztu dira, eta epaimahaiak ondoko zortzi lan-egitasmoak saritzea erabaki du:

1. «Beasaingo gazteen kafe-tertulia» (Maddi Aiestaran).
2. «Adierazkortasuna lantzeko proposamen didaktikoa: imitazio-jolasak» (Iñigo Otaegi eta Jon Basauri).
3. «Hizkuntza nahasmenduaren aztarna bila euskaraz: kasu-marka eta aditz-komuntadura» (Ainhoa Leiaristi).
4. «Iruñerriko gazteen hizkera» (Audrey Serrano).
5. «Ergatiboaren erabilera “euskara-gaztelania” kode-alternantzian: kasu-azterketa» (Endika Uriarte).
6. «Lexikoaren aldakortasuna Imozko hizkeran. Inkesta linguistikoak» (Alazne Fernández de Muniaín).
7. «Aldudeko ibarreko euskara» (Oier Urreizti).
8. «Kode-alternantziaren erabilera eta jarrera euskaldunengan» (Mikel Pérez).

Gradu- eta master-amaierako lanak onduko dituen ikertzaile bakoitzak 1.500 euro jasoko ditu, eta irailaren 29ra arteko epea dute proiektuak garatzeko.

Ikerketa-lan monografikoaren saridunak 3.000 euroko laguntza jasoko du eta 2024ko otsailaren 29ra bitarteko epealdia izango du ikerketa-lana entregatzeko.

Ikertzaile gaztea edo hasiberria doktoretza-tesiraino eramango duen ibilbidean bitarteko pausu asko dago. Hartu beharreko erabakiak eta urratsak ere garrantzitsuak dira, eta hori aitortzea, eta unibertsitateko edozein jakintza-alorretatik abiatuta, euskaraz egiten den ahozko jarduna ikergai gisa aukeratu izana saritzea da deialdi honen helburua.

EKAINA

Euskaltzaindia Bilboko eta Ziburuko liburu-azoketan

Euskaltzaindiak erakusmahaiak jarriko ditu Bilboko eta Ziburuko liburu-azoketan. Bilboko 53. azoka ekainaren 1etik 11ra bitartean izan da zabalik; Ziburukoa, IV. Liburu eta Disko Azoka, ordea, ekainaren 3an izan da, egun osoz.

Akademiak argitaratu berri dituen lanak eta bere katalogoko lan aipagarrienak izan ditu salgai. Halaber, azoka bietan Euskaltzaindiaren argitalpen bat erosi duenak, *Euskaltzaindia*, *euskararen 100 urteko laguna* komikia eskuratu du doan.

UZTAILA

***Euskaltzaindiaren Hiztegia* 646 forma gehitu dira eta 1.130 moldatu**

Azken sei hilabeteotan, euskararen Akademiak 646 forma berri jaso ditu bere Hiztegia. Euskaltzaindiak etengabe osatzen eta berrikusten du Hiztegia, eta, jakina denez, urtean bitan sareratzen ditu berrikuntzok. 2016an —bigarren argitalpena paperean atera zenean— hasi eta gaur arte egiten du horrela, eta 2023ko lehen urte erdian eginiko lanaren emaitzak jasotzen ditu gaur sareratu den eguneratzeak.

Azken eguneraketan gehitu diren sarrera eta azpisarrera batzuk ditugu, kasurako, honako hauexek: JOÑO, KIETO, GUTASUN, NABARRISMO, PUPA, ZURGAI, MIKROMATXISMO, EUSKARA GAIZTO, DUDAN EGON, EGIA BERDADERO, POTT EMAN, POTT EGIN, OSTIA TXAR, NEGAR-MARRASKA, KOKORRERAINO, LIBURU ELEKTRONIKO, INDUKZIOZKO, AFARIKETAN...

Hartara, azken sei hilabeteotan 646 forma berri jaso ditu Euskaltzaindiak bere Hiztegia, hain zuzen ere, 295 sarrera eta 351 azpisarrera. Era berean, 1.130 forma moldatu edo findu ditu: 938 sarrera eta 192 azpisarrera.

Betiko legez, forma berriak landu dira, baina Miriam Urkia *Euskaltzaindiaren Hiztegiaren* arduradunak bestelako kontu batzuk azpimarratu ditu, sarritan oharkabean pasatzen direnak: «Forma berriak landu dira, bai, baina lehendik barruan zegoen informazioari ikusgarritasuna eman zaio eguneratze honetan: sarrerek berrantolatu ditugu, ezkutuan gera zitekeen informazioa bistaratu dugu...

Adibideak ere berrikusi ditugu, batez ere genero-berdintasuni dagozkionak: emakumeen tratamendua, egungo errealitatea... Eta esaera zaharrak adibidetegitik atera ditugu eta aparteko atal batean jaso. Barruko garbiketa handia egin dugu».

Adibidez, lehen:

amatiar adj. *Amari dagokiona. Emaztea emakume zintzoa zen, gizonak gogoko dituzten dohainez betea: emetasun handikoa, amatiarra, fidela, etxeko andere bikaina.*

Eta orain:

amatiar adj. *Amari dagokiona. Kontuz ibiltzeko aholku amatiarrei entzungor, eskailera-mailak launaka jaitsi genituen.*

***Euskera Ikerketa Aldizkariak* webgune propioa dauka**

Mundu akademikoetan erabiltzen den estandarretara egokitutako Open Journal System (OJS) egituran txertaturik, <https://euskera-ikerketa.euskaltzaindia.eus> helbidean kontsultatu ahal izango da aldizkariari buruzko informazio oro. Hala nola helburuak, politika editoriala, idazketa-arauak, talde editoriala, argitaratu diren eduki guztiak eta abar. OJS sistemak erraztu egiten du aldizkariak datu-base eta bilaketa-motor desberdinetan indexatzea eta horrek areagotu egiten du aldizkariaren irisgarritasuna. Horretaz gainera, artikuluei esleitutako metadatuak esker, edukiak errazago aurkitu eta berreskuratu ahal izanen dira. Era honetara, hemendik aurrera datu-base akademikoetan informazioa eguneratuta egongo da eta irakurlearen esperientzia aberasgarriagoa izanen da.

Hainbat formatutan irakurtzeko aukera, egilearen gainontzeko artikuluetarako sarbidea eta aipuak egiteko modu ezberdinak dira irakurleendako erabilgarritasun berriak, betiere aldizkariaren sarbide ireki eta doakoari eutsita.

Euskera Ikerketa Aldizkariak bi zenbaki argitaratuko ditu urtero. Lehena, urtarrilakainak aldiari dagokiona, eta bigarrena, uztaila-abendua aldikoa. Ikerketa-alorreko

edukiak ohiko bizitza akademiko arloetatik (sarrera-hitzaldiak, agiriak, txostenak, adierazpenak, jardunaldiak...) bereizteko helburuarekin sortu da *Euskera Ikerketa Aldizkaria*.

Euskera Euskaltzaindiaren agerkari ofiziala izan da 1920. urtetik 2022ra bitartean. Aldizkari horrek 100 urtetik gorako bizitza du eta aldi historiko batzuk izan ditu. Garai historiko desberdinetan argitaraturiko edukiak kontsultagai izanen dira webguneko Hemeroteka atalean. 2023tik aurrera, aldiz, bi argitalpen izanen dira: batetik, *Euskera Ikerketa Aldizkaria* eta bestetik, *Euskaltzaindiaren Buletina*. Ikerketa aldizkariak, Akademiaren lan esparruetako ikerketa-artikulu originalak, liburu-aipamenak eta antzekoak jasoko ditu, eta paperean eta euskarri informatikoan argitaratuko da. Buletinak aldiz, Euskaltzaindiaren jarduna eta bizitza akademikoa bilduko du eta modu elektronikoan argitaratuko da.

***Orotariko Euskal Hiztegia* (OEH) eguneratu du Euskaltzaindiak**

Orotariko Euskal Hiztegiaren (OEH) 12. argitaraldia egin du euskararen Akademiak. Bertan, 52 sarrera eta 153 azpisarrera berri eta TEI (Text Encoding Initiative) delako testu-kodeketaren arabera egituratutako 38.905 adibide berri agertzen dira.

Azkenik, *Pomier* deitu den 3.443 sarreradun «euskara-gaztelania» hiztegia, ustez 1.740 ingurukoa eta oraintsu arte argitaragabea, arakatu eta osorik sartu da.

Orotariko Euskal Hiztegiak (OEH) euskararen aro eta euskalki guztietako lexikoa jaso eta antolatzea du xede. 1987an argitaratu zen paperean lehen liburukia eta 2005ean hamaseigarrena eta azkena. Euskaltzaindiak hemen eskaintzen duena Hiztegiaren oinarritzko bertsio elektronikoaren hamargarren argitaraldia da eta Creative Commons lizentziapean banatzen da.

Bertsio hau Hiztegiaren argitalpen elektronikoaren beste urrats bat da, 146.798 sarrera eta 57.955 azpisarrera biltzen dituen. Hiztegiaren egitura formala Text Encoding Initiative (TEI) gidalerroen arabera definitu da eta eduki gehienak automatikoki egituratu dira.

IRAILA

Joakin Lizarraga Elkanokoaren lexikoaren azterketari buruzko hitzaldiak antolatu ditu Euskaltzaindiak, Nafarroako Gobernuarekin elkarlanean

Heldu den irailaren 7ko eta 8ko bi hitzaldi horien gaia Joakin Lizarraga Elkanokoaren lana eta bizitza izanen dira, bai eta beronen lexikoaren azterketa ere.

Irailaren 7an, idazlearen bizitzaren nondik norakoak, obra, erabilitako idatzizko iturriak eta lexikoaren azterketa filologiko eta dialektologiko xeheak izanen dira aztergai.

Irailaren 8an, idazlearen biografia. Joakin Lizarraga euskal letretan ezagutzen den idazlerik oparoenetariko bat da, aproposa Nafarroa Garaiko euskara hobeki ezagutzeko.

Joakin Lizarraga edo Lizarraga Elkanokoa (Elkano, 1748 - Elkano, 1835) apaiz eta euskal idazlea izan zen. Garaiko idazle euskaldun garrantzitsuenetakoa, lanak hegoaldeko goi-nafarreraren Iruñerriko aldaeran idatzi zituen, orduko euskara jasoz. Garai bateko Iruñerri euskaldunean bizi ziren eliztarrei heziketa erlijiosoa eskaini ahal izateko, 5.000 orrialde inguru idatzi zituen eskuz eta euskaraz. Hizkuntzari dagokionez, oso aberatsa da Joakin Lizarragaren lanek eskaintzen duten informazioa.

Azkenik esan dezagun, hitzaldi bi hauetarako oinarri gisa erabili dela Ibai Iriarte Goñik, 2022an, Mendaurre bilduman argitaraturiko *Joakin Lizarragaren lexikoaren azterketa* liburua. Liburuaren argitaratzaileak Euskaltzaindia eta Nafarroako Gobernua izan ziren.

Etxepareren *Linguae Vasconum Primitiae* aztergai Duzunaritze-Sarasketako Etxartian

Ostiralean, hilaren 15ean, Aurelia Arkotxa euskaltzain osoak eta Philippe Chareyre hizkuntzalariak euskaraz argitaratutako lehen liburuaren gakoak aztertu dituzte. Euskaltzaindiak Euskal Kultur Erakundearekin, Hergarai Bizi elkartearekin eta Naziogintza Taldearekin elkarlanean antolatu du solasaldia. Bernat Etxepareren omenez iraganen den egitarau zabalago baten barruan antolatu da ekimen hau.

Linguae Vasconum Primitiae (Bordele, 1545) euskaraz argitaratutako lehen liburua dugu. Lanaren egilea Bernat Etxepare (edo «Bernard Dechepare», «Bernat D'Etchepare» eta «Beñat Etxepare» izen-formaz ere ezaguna) 1480. urte inguruan, Nafarroa Behereko Sarasketa udalerriko Etxeparen sortutako apaiz eta idazlea dugu. Erran daiteke, Bernat Etxepareren obra arrunt originala dela, jakinik hurrengo mendeko argitalpen denak erlisione edo liturgiazko gaien ingurukoak direla, eta gehienbat, itzulpenak. Gure idazlearena, aldiz, 15 poema osaturiko bilduma da, berorrek idatzitakoak, eta horietarik hamarren bat maitasun-harremanei buruzkoak dira (nahikoa harrigarria elizgizon izanik hura).

Euskaltzaindiaren webgunearen hizkuntza-baliabideak azaltzeko ikastaroa Baionan

Urriaren 4an izan da Euskaltzaindiaren Ipar Euskal Herriko ordezkartzan eta Miriam Urkia, Andres Alberdi eta Battittu Coyos euskaltzain osoek eman dituzte azalpenak.

Ikastaroan Euskaltzaindiaren webgunea aurkeztu da eta bertan eskaintzen diren hizkuntza-baliabide nagusiak aztertu dira: *Euskaltzaindiaren Hiztegia* atalaren erabilera, *Euskara Batuaren Eskuliburua* atalaren nondik norakoak, *Euskara Eskuz Esku* tresna, *Zalantzen Txokoaren* aurkezpena...

Ikastaroa hizkuntzalari, irakasle, itzultzaile eta kazetariei zuzenduta dago bereziki.

Etxarri Aranazko ikastolako ikasleekin topaketa eta herritarrendako jarduera osagarria prestatu ditu Euskaltzaindiak, Nafarroa Oinez egitasmoarekin elkar-lanean

Heldu den urriaren 8an Etxarri Aranatzen izan den Nafarroako ikastolen aldeko jaiarekin bat egin du Euskaltzaindiak eta, irailaren 22an, Andra Mari Ikastolara egin du bisita, bertako ikastola eta ikasleak ezagutzeko asmoz.

Goizean Arruazuko udaletxera iritsi dira euskaltzainak eta, Zuzendaritzak lan saioa egin ondoren, Andra Mari Ikastolak bere gain hartzen dituen hamaika

herrietako udal ordezkariak hartu dituzte akademikoak. Ondoren, Nafarroako Ikastolen Elkarteko ordezkariarekin batera, Ikastolara hurbildu dira ikasleei Akademiaren historia eta jarduna sakonago azaltzeko.

Arratsaldean herritar guztiendako solasaldia antolatu dute Sakanako Mankomunitatearekin elkarlanean. «Istorio bat opari» da solasaldiaren izenburua eta Dorleta Kortazarrek emango du; irakurgai onak aukeratzeko gomendioak jorratuko ditu.

xxi. mendeko euskal poesiak oraingoz eman duena aztertu du Irailekoak egitasmoak

Euskaltzaindiak antolatu du Irailekoak jaialdia, Lekeitioko Udalaren babesarekin. Antolakuntza-lanetan herriko hainbat eragilek parte hartu dute, tartean, Kitto merkatarien elkarteak, Sociedad Recreativak eta Lekitto Musika Bandak.

Iratxe Retolaza ikertzaile eta euskaltzain urgazleak eman dio hasiera Irailekoak poesia-jaialdiari, «Perimetro poetikoak xxi. mendean: neurtezinaren zirrimarrak» hitzaldi mamitsuarekin.

Hala, Irailekoak jaialdiaren lehen eguna hitzaldi mamitsu batekin estreinatu da, hain zuzen, I. Retolazak eman duen horrekin. Berbaldian, xxi. mendeko euskal poesiak oraingoz eman duena aztertu du. xxi. mendeko bi hamarkada hauetan Euskal Herrian aurrera egin duten askotariko estetika eta ikuspegien kartografia zabal bezain zehatza taxutu du ikerlariak bere hitzaldian, betiere ahaztu gabe poesiaren eremua «neurtezina eta mugagabea dela».

Hitzaldiaz gain, Lekeitioko hainbat tokitan errezitaldiak egin dira eta eurotan poeta ugarik parte hartu dute egunean zehar: Aritz Gorrotxategi, Nerea Arrien, Eric Dicharry, Beatriz Chivite, Itziar Ugarte, Jokin Erkoreka, Libe Goitia eta Martin Bidaurrek beren poemak irakurtzeko aukera izan dute, Inun musikariaren laguntzaz. Egunari amaiera emateko, Maite Larbururen kontzertua izan da San Jose edo Konpainiako elizan.

Biharamunean, solasaldi birekin itxi da Irailekoak, Sociedad Recreativaren

egoitzan. Lehenik, Antònia Vicens poeta eta idazlearen eta Iñigo Astiz idazlearen arteko solasaldia izan da; tarteka Vicensen poemak irakurri dira (katalanez eta euskaraz). Atsedenaldi labur baten ondoren, Mireia Calafell poeta katalanaren lana ezagutzeko parada izan dute zaleek. Itxaro Borda idazle eta euskaltzain osoak Calafell elkarrizketatu du, eta horren poemak irakurriko dira, katalanez eta euskaraz.

URRIA

Kepa Altonaga eta Jabier Kaltzakortaren hitzaldiak Ondarearen Europako Jardunaldietan

Euskaltzaindiak bi hitzaldi mamitsu antolatu ditu Ondarearen Europako Jardunaldien barruan, eta kontu immaterialak izan dira mintzagai berbaldi biotan, ekimen zabal honen aurtengo leloari jarraituz: «*Ondare Immaterialaren esparruak*».

Zaila da immateriala zer den deskribatzea, baina denok dakigu, intuizioz, zer den funtsean. Bi adibide aurkeztu dira hitzaldiotan: batetik, ahoz aho transmititu diren bertso eta kantuak jorratu ditu Jabier Kaltzakorta ikertzaile eta euskaltzain osoak bere berbaldian, «*Ameriketako bertsoak aztertzen: Montevideoko joerak*» izenekoan, hain zuzen, Amerikari buruzkoak edo Ameriketara euskaraz konposatuak; eta bestetik, euskal idazle bizkaitar batzuen lana jorratu du Kepa Altonaga idazle eta euskaltzain urgazleak, «*Euskal idazleak 1914an: Zornotzako bazkaltiarak*» berbaldian.

Ondarearen Europako Jardunaldiak Europako Kontseiluaren eta Europako Batzordearen ekimenegaz egiten dira, eta Europan parte-hartzaile gehien dituzten kultur ekitaldiak dira. Euskadin, Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako Foru Aldundiek sustatzen dituzte eta Eusko Jaurlaritzako Kultura eta Hizkuntza Politika Sailaren laguntza dute.

Mintzola-aren udazkeneko ekimenak: ahozko hizkerari buruzko ikerketen mintegia eta gazteek euskarazko kultur sorkuntza gozatzeko bi aukera (Ahostegunak eta Ahots Baten)

Ikerketaren arloan, ikerketa-deialdien bidez saritutako gradu- eta master-amaierako lanen, ikerketa monografikoen eta beste erakunde batzuekin elkarlanean abiatutako ikerketen emaitzak izan dira hizpide urriaren 18an, Donostian, Euskaltzaindiaren Gipuzkoako ordezkari-tza (Luis Villasante Euskararen Iker-gunea) antolatutako Mintzola mintegian. Goizean ahozko jardunari buruzko gradu- eta master-amaierako lanen, eta ikerketa lan monografikoaren aurkezpenak egin dira. Arratsaldean, Arikalak –ikastetxeetan lagunarteko euskara sustatzeko ikerketa-ekintza– eta EHUko irakasle-ikertzaileek hartu dute hitza. Azken hauek hitanoaren inguruko azterketaren nondik norakoak eta gaztelaniarekiko eta frantsesarekiko desoreka euskal gazteen eguneroko hizkerarako adierazkortasunean ikerketaren ondorioak azaldu dituzte.

Sustapenaren alorrean, gazteak izan dira protagonista Mintzola-aren udazkeneko bi ekimenetan: *Ahostegunak* eta *Ahots Baten*. *Ahostegunak* ekimenaren bidez, 18 eta 22 urte bitarteko gazteek bertsoez, literaturaz, kantuaz eta antzerkiaz gozatzeko aukera izan dute. Amaia Elizagoienek, Aner Peritzek, Itziar Telletxeak eta Oihana Aranek osatzen dute antolaketa-taldea eta aurtengo artista gonbidatuak, Ainhoa Larretxea, Sustrai Colina, Garazi Arrula eta Goxua'n Salsa taldea izan dira.

Ahostegunak ekimenaren ildo eta lantalde berarekin dator *Ahots Baten* sormen-egonaldia ere. Gabonetako oporraldian, abenduaren 26tik 30era, euskarazko ahozko sorkuntzan dabil-tzan gazteak elkartu, beren arteko harreman-sareak ehundu eta adierazpide ezberdinak esperimentatzeko bilgune izan da Beizamako aterpetxea. Artista gonbidatuak ez dira nolanahikoak: Nerea Ibarzabal, Ane Labaka, Oier Zuñiga, Bea Egizabal, Gaizka Sarasola eta Martxel Rodriguez. Euskaltzaindiak Euskal Herriko Bertsozale Elkartearen laguntza izan du bi ekimenok antolatzeko.

Iruñeko La Piel konpainiak jasoko du 2024ko Lautan3 diru-laguntza, «Beren izenez» lanagatik

Euskaltzaindiak antzerki-ekoizpena sustatzeko asmoz diru-laguntza sortu zuen 2020an, Bilboko Udalaren babesarekin. Sari horren helburu nagusia euskarazko

antzerkia indartzea da, batez ere, lan laburren sorkuntzari bultzada emateko xedez.

Horretara, 2024ko Lautan3 diru-laguntza Iruñeko La Piel konpainiak irabazi du, «Beren izenez» lan laburrari esker. Konpainiak diru-laguntza eskuratu du eta antzezlan 2024ko otsailean antolatuko den VI. Lautan3 Antzerki Jaialdian estreinatuko da.

Epaimahaiko kideen (Café Bar Bilbao, Bira Kulturgunea eta Euskaltzaindia) arabera, «gidoi landua du antzezlanak, kolpe barregarritz beterikoa, absurdo samarra eta egoera are absurdoago batean gertatzen dena: pertsonaietako baten aitaren gaubeilan, hots, kartoizko hilkutxaren aurrean».

AZAROA

Pirinioetako Hizkuntzak: Lehena eta Oraina erakusketa Barañaingo Udal Liburutegian

Pirinioetan elkarrekin bizi diren hizkuntza guztien ezaugarri nagusiak eta mugarri historikoak biltzen dituen erakusketa da hau. Erakusketa azaroaren 3tik abenduaren 7ra arte izan da ikusgai.

Erakusketaren karira, azaroaren 7an, «Euskara Pirinioetan: leku izenen bidez erdiets dezakegun argitasuna» hitzaldia eman du Patxi Salaberri euskaltzainak.

Egitasmoa Barañaingo Udaleko Euskara Zerbitzuarekin elkarlanean antolatu da eta Nafarroako Gobernuaren finantziazioa jaso du.

Pirinioetako hizkuntzak, euskara izan ezik, latinetik datoz, betiere, tokian tokiko hizkuntzek aldatuta. Erakusketa honetan ikusgai izanen da, nola mendeetako prozesu hori dela eta, lurraldeari erreparatuta hurbil baina elkarrengandik oso berezita dauden hizkuntzak sortu diren. Literaturaren bidez, hizkuntza horiek aurrera egin dute, eta, aldi berean, aberastu eta beren muga linguistikoetatik kanpo zabaltu dira, kalitate artistikoa ere irabaziz.

Halaber, erakusketak hizkuntza horien ezaugarrietako batzuk eta beren historia-
ren adierazpen garrantzitsuenak erakutsi ditu. Horretarako, hizkuntzok erabiltzen

dituzten herrietako bizitza sozialean daukaten erabileraren lekukotasunak eskaini dira, administrazioan, zientzian, irakaskuntzan eta, jakina, literatura-genero desberdinetan daukaten presentziaren adibideak emanez.

Georges Lacomberen artxiboari eta bibliotekari buruzko erakusketa, Bergarako Olaso Dorrean

Euskaltzaindiak, Olaso Dorrea Fundazioak eta Bergarako Udalak erakusketa mamitsua aurkeztu dute Bergaran. Bertan, George Lacombe hizkuntzalari eta euskaltzain osoaren artxiboari eta bibliotekari buruzko jakingarriak eman dira, 10 paneletan banaturik; horrez gain, bi beira-arasa jarri dira, dokumentu eta liburu jakin batzuk erakusteko. Erakusketa abenduaren 1era arte izan da ikusgai, Bergarako Alde Zaharrean dagoen Olaso Dorrean.

Georges Lacombe euskarari lotutako dokumentu oro biltzen saiatu zen bizitza osoan; horretarako, bere ondasunak erabili zituen oparo. Bereziki, hainbat artxibofunts erosi zituen, biltzaileak hil ostean. Ondorioz, esan daiteke XIX. mendeko euskalaritzaren gaineko funts nagusietakoa bildu zuela, nagusia agian, guztiz ezinbestekoa euskal kulturaren historia ezagutzeko.

Agiritegiaren garrantziaz jabetzeko, hona hemen biltzen duen dokumentazioaren lagin bat, Euskaltzaindiaren webgunean ere kontsulta daitekeena: Joanes Artxu (1811-1881) eta Thomas Doucarrou; Louis Lucien Bonaparte printzea (1813-1891); Pierre Broussain (1859-1920); Jean-Baptiste Darricarrere (1844-1928); Edward Spencer Dodgson (1857-1922); Wilhem Jan van Eys (1825-1914); Hugo Schuchardt (1842-1927); Georges Lacomberen lanak (1879-1947); Jean-Dominique-Jules Salaberri (Ibarlakoa) (1839-1903); Joseph-Augustin Xaho (1811-1858); Urtubia etxeko artxiboa (1474-1829); Julien Vinson (1843-1926); Silvain Pouvrearen lanen kopiak (c. 1614-c. 1670); bertsoak, kantak, eta askotariko paperak.

Erakusketak Georges Lacombe, Telesforo Monzon eta Maria Josefa Ganuzaren biografia laburrak erakusten ditu, agiritegiak eginiko bidaia bitxiarekin batera. Ondoren, funtsaren atalak azaltzen dira, artxiboak gordetzen dituen dokumentu deigarrienak nabarmendurik, hots, Xahoren Kantutegi ospetsua eta Louis Lucien Bonaparteren Gutunak. Bi arasa ere jarri dira, bisitariek dokumentu eta liburu batzuk bertatik bertara ikus ditzaten.

Azkenik, bi hitzaldi antolatu dira, Lacomberen funtsaren garrantzia azaltzeko baliagarri izango direnak. Lehenengoa azaroaren 23an izan da: Jabier Kaltzakorta ikertzaile eta euskaltzain osoak Georges Lacomberen artxibo eta bibliotekaren nondik norakoak agertuko ditu. Bigarren berbaldia ere azaroan izan da, 29an, eta bertan Pako Sudupe hizkuntzalari eta idazleak Telesforo Monzonen kulturgintza izango du mintzagai.

Georges Lacombe (1879-1947) hizkuntzalaria izan zen, eta euskaltzain oso ia Euskaltzaindiaren sorreratik. Euskal Herritik kanpo jaio zen Lacombe, Ortheze herrian, Bearnon, baina ama euskalduna zuen, Donapaleukoa (Nafarroa Beherea). Umetan ez zekien euskaraz, baina gaztetxotan ikasten hasi zen, amaren laguntzaz, eta guztiz menperatzerara iritsi zen. Filosofia ikasi zuen Sorbonan, eta bertako giro intelektualean ibili zen urte askoan. Bizitza osoa eman zuen Paris eta Euskal Herriaren artean. Negua Parisen egiten zuen, eta udara Ipar Euskal Herrian, Baionan eta Alduden.

Euskarari lotutako lan ugari egin zituen. Aldudeko eta Zuberoako hizkerak aztertu zituen; euskal gramatikaren saiakera bat idatzi eta euskal idazle klasikoei buruzko lanak ere argitaratu zituen. Euskaltzaleen Biltzarreko kide eta buru izan zen, *RIEV* aldizkariko idazkari eta kolaboratzailea, eta garaiko giro euskaltzalean murgilduta egon zen, Eusko Ikaskuntza, Société des Sciences, Lettres et Arts de Bayonne, Cercle d'Etudes Euskarienes eta Musée Basquen, esaterako.

Asko idatzi zuen euskarari buruz, baina euskararen ezagutzari egindako ekarpen handiena, bilduma dokumental itzela osatu izana izan zen. Bizitza osoan zehar eskuratu eta gorde zituen askotariko dokumentuak Euskal Herriko hizkuntza, historia eta kulturari buruzkoak, eta berari esker heldu dira guganaino. XIX. eta XX. mendeetako euskalaritzaren gaineko funts nagusienetakoa atondu zuen, garrantzitsuena, agian.

Georges Lacomberen ondarearen jabea Olaso Dorrea da, eta bitan banatu ohi da: artxiboa eta biblioteka. Bi-biak digitalizatuta daude eta Euskaltzaindiak zaintzen ditu kopia digitalak. Paperezko originalak, ostera, bi lekutan daude: artxiboarenak Bergarako Olaso Dorrean; eta bibliotekarenak Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboan, Akademiaren Bilboko egoitzan.

Gogoratu behar da, Georges Lacombe euskaltzain osoaren artxibo digitalizatua Euskaltzaindiaren webgunean ere kontsulta daitekeela.

Euskara Ibiltaria erakusketa Berako Kultur Etxean

Euskaltzaindiak eta Bortzirietako Euskara Mankomunitateak elkarlanean antolatu dute erakusketa hau eta Berako Udalak antolatzen duen Uscaldunac Garen Ezquero kultur ekimenean kokatzen da. Nafarroako Gobernuaren finantziazioa jaso du.

Euskara Ibiltaria erakusketaren abiapuntua Euskaltzaindiaren *Euskararen Herri Hizkeren Atlas*a (EHHA) da eta, atlasak bezala, euskararen aldakortasuna eta aberastasuna erakustea du helburu erakusketak (lexikoa, izen-morfologia, aditz-morfologia eta sintaxia). Hala, Euskaltzaindiak gizarteari itzuli egin nahi dio Atlasa egiteko euskal gizartearengandik jasotako jakituria.

Horretarako, erakusketa bost atal nagusitan banatuta dago —1) Tokiak, 2) Materialak, 3) Argia eta soinua, 4) Natura eta 5) Bizitza—, eta atal horietako bakoitzean Atlaseko mapen hautaketa bat erakusten da, bisitariari aldaera horiek era bisualean erakutsiko dizkiona. Horrez gain, erakusketak jokoak, animazioak eta entzungai gisako tresnak ere erabiltzen ditu herri-hizkeren aberastasun hori erakusteko.

Hedabideetan, helduen euskalduntzean eta administrazioan euskara bizi-berritzeko etorkizun-ikuspegiari buruzko ponentziak aztertu ditu Euskararen Gogoetaguneak

Euskaltzaindiak 2022ko azaroan aurkeztu zuen jendaurrean *Euskararen Gogoetagunea*, euskararen etorkizun-ikuspegia landu eta luzaroko estrategiak zein adostasunak marrazteko arnasa luzeko egitasmoa. Urte horretan, euskararen biziberritze-prozesuan etorkizun-ikuspegi nagusia landu zen, eta aurten, ordea, hainbat arlotako etorkizun-ikuspegi horri buruzko ponentziak landu dira. Horietako hiru Gasteizen aurkeztu dira, XXVIII. Jagon Jardunaldiaren esparruan. Euskaltzaindiaren Arabako ordezkaritzan (Etxezarra eraikina) izan da jardunaldia, eta ponentzia horien inguruan eztabaidatzeko baliagarri izan da goiz osoko mintegia.

Euskararen Gogoetaguneaz Euskaltzaindiaren Jagon Saila arduratzen da, eta hizkuntza komunitatearen diagnostikorik finenak eta pentsabiderik onenak

arragoa batera biltzea du xede, ikuspegi desberdinak elkarriketan jartzeko moduko sinesgarritasunez.

Joan Arin Dorronsororen *Material toponímico* bilduma-lana eskuragarri dago Euskaltzaindiaren webgunean

Azken bi urteotan, Ataungo Udalak bidelagun izan du Euskaltzaindia euskara sustatzeko zereginen. Elkarlan horren eskutik etorri da egitasmo honen emaitza, hain zuzen, Joxemartin Apalategi Begiristain ikerketa-bekari esker. Honela, Joan Arin Dorronsoro ikerlari ataundarrak egin zuen toponimia bilketa-lana aztertu, atondu eta digitalizatu egin da.

Orain, azken pausoa eman dute Udalak eta euskararen Akademiak, lan hori guztiori euskal gizartearen eskura jarritz. Gaurtik aurrera, Euskaltzaindiaren webgunean kontsultagai egongo da Dorronsororen ikerlan osoa, *Tokiko Onomastika Bildumak* atalean. Besteak beste, Dorronsorok eginiko krokisak agertzen dira bertan, eta materiala hiru modutara kontsulta daiteke: leku-izenak izaeraren arabera; kokalekuen arabera eta bilduma guztia alfabeto-ordenan.

ABENDUA

Lizardiren poesiaren bilduma berria plazaratuko du Euskaltzaindiak Durangoko Azokan

Euskaltzaindiak erakusmahaia jarri du 58. Durangoko Azokan, bere egitasmoak hauspotu eta argitalpenak erakusteko helburuaz.

Aurten, liburu interesgarri mardul bat aurkeztu du Landakon, hots, Xabier Lizardiren (Jose Maria Agirre) poesiaren bilduma berria: *Lizardi. Bihotz-begietan eta gainerako olerkiak, euskara batura hurbilduak*. Abenduaren 9an aurkeztu da jendaurrean eta ekitaldian Adolfo Arejita Euskaltzaindiaren idazkariak, Bakartxo Urruzola hizkuntzalariak eta Karlos Otegi liburuaren paratzaileak parte hartu dute.

Orain arte publikatu diren poema guztiak biltzen ditu argitalpen horrek eta, horrez gain, berriki berreskuratu diren beste bi olerki: «*Habiatxo*» eta «*Goiz-ibiltze*».

Lizardiren olerki guztiak idatzizko euskara batuaren eredura hurbildu ditu Karlos Otegi liburuaren prestatzaileak. Euskara batuan ohitu eta trebatu den irakurleari Lizardiren olerkiak bertsio gertuagoan eskaintzea da helburua.

Inprentatik atera berri diren beste liburu batzuk ere izan dira Euskaltzaindiaren Azokako erakusmahaian. Besteak beste, oraintsu Baionan aurkeztutako *Margarita Nafarroako erregina (1492-1549). Antzezlanak eta gutunak* (Ixabel Etxeberriak paratua), *Bonifacio Echegaray, promotor y defensor del euskera* (Lázaro Etxegarai eta Koldo Somokuetok paratua), *Euskarazko ahozko jarduna Nafarroako gaztetxoaren artean: Egoera eta aukera berriak* (2022ko Jagon Jardunaldiaren emaitza), *Ignazio Bergara goizuetarraren gutunak. Arranbide (Arano) eta Elama (Artikutza). 1787-1811* (Patxi Salaberri, Juan Jose Zubiri eta Iker Salaberriren ikerlana), *Creación, traducción, autotraducción* (Olga Anokhina eta Aurelia Arkotxa), eta, nola ez, *Euskara batuaren eskuliburuaren 5. argitaraldia*.

2023ko Pello Apezetxea Zubiri bekaren irabazleak

Bortzirietako hizkuntza aniztasuna eta migratzaileen euskararekiko jarrerak aztergai izan dira Pello Apezetxea Zubiri bekaren bigarren edizioan. Aurkeztutako sei proiektuetatik Paula Laita Pallaresek, Jon Martin Etxebestek eta Ane Osua Cabidak landutako «*Bortzirietako hizkuntza aniztasuna eta migratzaileen euskararekiko pertzepzioak eta jarrerak*» lana izan da puntuaziorik handiena lortu duen proiektua.

«Zerrenda» da urteko hitza Euskaltzaindia eta UZEIrentzat

Hamarkada bat baino gehiago joan da Euskaltzaindiak «**Gazako zerrenda**» forma arautu zuenetik, baina aurten ezohiko protagonismoa izan du toponimo horrek; bereziki, urriaz geroztik Palestinatik iristen ari diren albiste lazgarrien harira. Hedabideen bidez jarraitu ahal izan diren giza eskubideen urraketek zeresan handia eman dute nazioartean eta hizkuntza guztietan, baita euskaraz ere.

Hain zuzen ere, aurten «Gazako zerrenda» forma komunikabideetan hainbeste erabili izanak, zeharka bada ere, euskarazko ZERRENDA hitzak 'lursail luze eta estua' adiera ere baduela gogoratzeko bide eman du.